

LER- & HALMBYGGE

Information till medlemmar i Lerbyggeföreningen i Sverige
Nummer 2/2013

www.lerbyggeforeningen.se
info@lerbyggeforeningen.se

Vill du hjälpa till med Lerbyggeföreningens utveckling?

Mitt i högsommarvärmen är det nu dags för mig som nytitillträdd ordförande att skriva några rader till er som är medlemmar i Lerbyggeföreningen, LBF. Vem är det då som sitter bakom tangenterna? Jo jag heter Eva-Rut Lindberg, är utbildad arkitekt och kom i kontakt med Lerbyggeföreningens föregångare NOL – Nordisk organisation för lerjordsbyggeri - redan i mitten av 1990-talet och fungerade då som dess sekreterare. År 1997 antogs jag som doktorand på KTH:s arkitekturskola och mitt forskningsområde var experimentellt byggande med inriktning mot lera som bindemedel. År 2002 framlade jag min licentiatavhandling, *Gjort av jord – lerjord som byggmaterial i Sverige och länder med likartat klimat*, och för ett och ett halvt år sedan kunde jag ta ut min teknologie doktorsexamen. Forskaruppgiften hade då till stor del ändrat riktning mot byggnadsteknisk tillgänglighetsanpassning för personer med funktionsnedsättningen elöverkänslighet. Kopplingen till lera är att massiva och tjocka lerväggar har dämpande effekt på elektromagnetisk strålning i de högre frekvensområdet dit bland annat mobiltelefoner och mikro vågsugnar hör. Teoretiskt torde lerbaserade byggmaterial också ge lindring åt personer med andra typer av miljörelaterade och osynliga funktionsnedsättningar såsom doft och / eller kemikalieöverkänslighet då materialet inte avger några farliga emissioner.

När jag presenterade mig i NOL:s nyhetsbrev 1997 skrev jag bland annat följande:

Att bara arbeta med ett material eller en teknik åt gången och inte se till vilka konsekvenser det har för helheten tycker jag är helt förkastligt. (...) Hur byggnaden planeras med avseende på detta (anm: intstallationer såsom ventilation, värme, eldragningar samt vatten och avlopp) är avgörande för vårt välbefinnande och trivsel. med goda lösningar och bra materialval minskar risken för att den "organism" som huset utgör blir sjukt vilket i förlängningen leder till att de som vistas där kan må dåligt.

Lerjord som byggmaterial är intressant ur såväl antikvarisk synvinkel som nyproduktion i det hållbara samhällsbyggandet. Detta medför att intresset för LBF:s verksamhet skiftar mellan er som är medlemmar. En del arbetar professionellt med byggnadsvård medan andra uppför sitt förmodligen enda hus för eget boende och behöver hjälp och råd kring husbygget. Sedan finns det folk som, liksom jag själv, har ett stort intresse av att lära sig så mycket som möjligt om ett underskattat byggmaterial. För att undersöka vad du har för intresse inom föreningen bifogar vi i detta nyhetsbrev en **enkät** som vi är tacksamma om du besvarar så fort du kan, dock **senast den 21 augusti** så att den hinner sammanställas till **LBF:s höstträff** hos Marjo Marthin i Järbo / Sandviken. Lägg ditt svar i ett frankerat kuvert och skicka det till: Eva-Rut Lindberg, Järkvissle 204, 860 41 LIDEN, eller bifoga ett inscannat exemplar i mail till evurut@kth.se.

Programmet för LBF:s höstträff återfinns du på nästa uppslag. I samband med höstträffen kommer styrelsen att ha arbetsmöten både lördag och söndag förmiddag. I dessa båda möten kan alla föreningsmedlemmar delta. Där har du möjlighet att hjälpa till att utveckla LBF så att vi närmar oss de kunskapsnivåer som finns i övriga Europa. I dagsläget har vi därför många trådar att dra i och alla som kan bidra till föreningens utveckling är välkomna. Agendan för dessa båda möten är ännu inte fastställd men kommer att skickas ut till styrelsen cirka en vecka före höstträffen. Ur innehållet kan dock nämnas att vi ska arbeta fram verksamhetsplan på kort och lång sikt så att vi på ett bättre sätt uppfyller föreningens syfte, nämligen att: *informera, samla och sprida kunskap och erfarenheter om lerjordsbyggeri samt informera om kurser, seminarier och pågående lerjordsbyggen mm.*

*Eva-Rut Lindberg, ordförande
Järkvissle, 2013-07-30*

Lerbyggeföreningens höstträff 2013

Höstträffen äger rum lördagen den 31 augusti och söndag 1 september hos Marjo Marthin, Gullsjövägen 27, i Järbo. Marjo och hennes man Lars-Erik "Lärkan" Hagström håller genom den ideella föreningen [Kulturand](#) kurser och workshops i frågor kring hållbarhet. På sin lilla gård i Gästrikland har de uppfört diverse byggnader där lera på ett eller annat sätt ingår i konstruktionen. Ett av dem är ett litet kapell som dagarna före höstträffen ska få sin utvändiga finish med en puts bestående av lera, kalk och pigment. För den som är intresserad går det bra att delta i arbetet under torsdagen och fredagen innan höstträffen börjar. Kontakta Marjo på telefonnummer 0290-707 70 om du vill vara med i arbetet när byggnadens utsida färdigställs. Arbetet leds av Ulf Henningsson som skriver följande om arbetet med denna putsblandning:

Extra viktigt med skyddshandskar och ev. t o m skyddsglasögon när kalk ska hanteras. Hydraulisk kalk i ögonen är ingen hit!!! Fast ihop med leran blir pH-värdet mer balanserat, så jag tror inte att det är någon jättefara enligt egen erfarenhet. Det är just vid själva kalkbruksblandningen det gäller att vara extra varsam (munskydd, skyddsglasögon och skyddshandskar).

Program för Lerbyggeföreningens höstträff

Fredag 30 aug	Kväll	Ankomst för övernattnig.
Lördag 31 aug	08.00 – 08:45	Frukost på Marjo & Lärkans gård.
	09.00 – 12.00	Styrelsen har arbetsmöte enligt fastställt program. Medlemmar är välkomna att delta.
	12.00 – 13:00	Lunch för medlemmar och tillresta
	13.00 – 14.00	Gästföreläsning 1: Om lerfyndigheter på olika håll i Sverige. <i>Geolog Björn Wiberg</i> , från Sveriges geologiska undersökning, berättar om lera och lerors egenskaper.
	14.00 – 16.30	Guidad tur på Marjo & Lärkans gård, samt mellanmål.
	16.30 – 18.00	Gästföreläsning 2: Kan gamla och nya byggtekniker och koncept kombineras för att ge hållbara bostäder som håller för dagens energikrav? Tekn Dr Jan Akander, lektor vid Högskolan i Gävle.
	Därefter	Grillfest och gemytlig samvaro.
Söndag 1 sep	08.00 – 08:45	Frukost på Marjo & Lärkans gård.
	09.00 - 12.00	Styrelsens arbetsmöte fortsätter enligt fastställt program. Medlemmar är välkomna att delta.
	12:00 -	Lunch, därefter avresa

Höstträff i Järbo 31 augusti – 1 september

Kostnad	Lördagens aktiviteter exklusive mat är gratis för medlemmar, övriga betalar 100 kr.
Resa	Buss från Stockholm , 150 kr enkel resa. bokas i förväg på http://www.sgsbussen.se/ . Lärkan skjutsar till och från bussen. Fredag kväll: Stockholm 18.30 – Sandviken 21.05 Söndag middag: Sandviken 13:55 – Stockholm 16:50 Med tåg. Byt i Gävle och kom ända fram till Sandviken. Bil hämtar där. Med bil. Sök på Gullsjövägen 27, i Järbo på Eniros karttjänst. Kontakta Marjo för färdbeskrivning om du inte har möjlighet att söka på nätet.

Boende	Gratis i armétält eller eget tält på Marjo & Lärkans gård, medtag sovsäck och liggunderlag. Annars Halvarsbackens turistboende i Järbo. OBS: bokas snarast av var och en via tel: 070 – 220 20 01 eller via http://halvarsbacken.se/ Enkelrum 350:-/natt. Dubbelrum ordinarie pris 500:-/natt (två sängar) vårt pris 450:- Trebäddsrum ordinarie lågt pris 550:-/natt, (en våningssäng + en säng) Fyrbäddsrum ordinarie pris 800:-/natt (två våningssängar) vårt pris 700:- Sänglinne tillkommer 75:- eller medtag eget. Bastubad möjligt kvällstid, ingår om man bor på Halvarsbacken .
Mat	Hos Marjo & Lärkan: Frukost, 40 kr; Lunch, 70 kr; Eftermiddagsfika, 25 kr; Grillfest, 150 kr.
Anmälan	Senast söndag den 25 augusti till Marjo Marthin, tel 0290-707 70, e-post marjo.marthin@telia.com eller Eva-Rut Lindberg, tel 08-790 9705, e-post evurut@kth.se Uppge vilka måltider du tänker delta i samt om det är något du / ni inte äter. Måltiderna betalas kontant.
Observera	Marjo är elöverkänslig och mår dåligt i närheten av mobiltelefoner och trådlösa nätverk. Detta är skälet till att hon och hennes man bor där de bor. Under vistelsen på deras gård ska därför alla mobiltelefoner och annan strålande/sökande utrustning vara avstängda. Det räcker då inte med att endast sätta mobilen på tyst läge. Däremot kan den få användas i flygplansläge som kamera.

VARMT VÄLKOMNA till HÖSTTRÄFFEN!

Ny styrelse i Lerbyggeföreningen

Efter Lerbyggeföreningens årsmöte i slutet av april, som hölls vid Mundekulla kursgård i sydöstra Småland, ser styrelsen ut enligt följande:

<i>Styrelsepost</i>	<i>Period</i>		<i>Styrelsepost</i>	<i>Period</i>	
<i>Ordförande</i>	2013-2014	Eva-Rut Lindberg (Ny)	<i>Suppleanter</i>	2013-2014	Nils-Eric Anderson (Om)
<i>Sekreterare</i>	2013	Vakant		2013	Jan Hedberg
<i>Kassör</i>	2013	Bo Bergstrand		2013-2014	Anders Berg (Ny)
<i>Ledamöter</i>	2013-2014	Fred Andersson (Om)		2013-2014	Dimitri Zabolotski (Ny)
	2013	Christina Flood	<i>Revisor</i>	2013	Jenny Andersson
	2013	Ulla Garpenfeldt	<i>Rev suppleant</i>	2013	Hans Bulthuis
	2013-2014	Magnus Kronnäs (Ny)	<i>Valberedning</i>	2013	Ulf Henningsson
	2013-2014	Marjo Marthin (Ny)		2013	Michael Bergman

Ordinarie ledamöter och suppleanter väljs för två år i taget. Den nya styrelsen tackar de avgående ledamöterna från föregående år vilka har varit: *Magnus Kronnäs*, ordförande; *Anna Forsmark*, sekreterare; *Eva Larsson*, ledamot; *Lars-Allan Palmgren*, suppleant; *Eva-Rut Lindberg*, revisorssuppleant.

LBF:s kontaktpersoner är:

Fred Andersson, Banérgatan 6B, 415 03 Göteborg, 070-568 43 44, fred.ove.andersson@gmail.com

Ulf Henningsson, Rosenvingegatan 1, 431 63 Mölndal, 031-27 60 70, 073-657 90 19,

ulf-lennart@rocketmail.com

Michael Bergman, Storgatan 28 A, 753 31 Uppsala, 018-13 23 09, 073-624 56 16,

bergmanmichael@hotmail.com

Johannes Riesterer, Näsdalsplatån 29, 134 69 Ingarö, 070-269 90 08, svenskajordhus@telia.com

Till Majas minne

Fredagen den 8 mars insomnade vår stora lerbyggeinspiratör Maja Malmgren, stilla i sitt lerhus i kretsen av sina nära och kära. Maja har gjort mycket för att sprida både glädje omkring sig och kunskap om lerjordsbyggeri och fick efter en tids sjukdom sluta sina dagar i det hus hon själv kunnat uppföra. Många som ville lära sig att bygga hälsosamma hus hjälpte till med bygget så att Maja till slut fick ett eget lerhus.

I LBF vill vi uppmärksamma Majas gärningar inom lerjordsbyggeriet med en minnesskrift och önskar att alla som minns henne att kan skriva om sina upplevelser och skicka texter och bilder till Fred Anderson. Arbetet med hur minnesskriften ska utföras kommer att vara en punkt vid styrelsemötet i samband med Lerbyggeföreningens höstmöte. Fred önskar elektronisk text som skickas till fred.ove.andersson@gmail.com

Kurs i stampjordsteknik (pisé) för yrkesverksamma lerbyggare

Den 23 september till 4 oktober anordnar belgiska *BC architects & studies* en kurs i stampjordsteknik i östra delen av Flandern. Fyra väggmurar kommer att uppföras, varav några bärande. Jorden vid byggplatsen kommer att testas och anpassas till bygget genom tillsättning av sand och grus för att sedan stampas i betongformar. Bygget uppfyller de tyska normerna för lerväggar.

Intresseanmälan ska göras före den 20 augusti. För mer information se <http://studies.bc-as.org/Rammed-earth-contractors-workshop-2013> eller kontakta Ken De Cooman <mailto:decooman.ken@gmail.com>

Umeå – kulturhuvudstad 2014

De europeiska kulturhuvudstäderna utses av EU vilket ger de utvalda städerna möjlighet att visa upp och utveckla sina kulturliv. 2014 års kulturhuvudstäder har valts till Umeå i Sverige och Riga i Lettland. Vi har fått en förfrågan från Forma - Umeå Keramikförening <http://www.formaumea.com/index.html> om vi vill delta med någonting under kulturhuvudstadsåret. Lina Hagbom i skriver så här:

Hej Lerbyggeföreningen!

Vill ni vara med och skapa något i Umeå under kulturhuvudstadsåret nästa år? Vi i Forma-Umeå keramikförening tycker det vore väldigt spännande om ni vill vara med. Säg bara till om vi kan hjälpa till med något.

Våra egna planer i föreningen är än så länge att visa keramik på olika platser i stan, utifrån tema, egna små utställningar och med en öppen bränning utomhus.

*Här är två länkar till kulturhuvudstadsåret om ni vill läsa. <http://umea2014.se/sv/engagera-dig/>
<http://umea2014.se/sv/om-umea2014/organisation/vara-karnvarden/>*

LBF:s styrelse kommer att diskutera eventuell medverkan vid hösträffen. Är det någon som har idéer om vad vi skulle kunna göra och vad vi skulle kunna bidra med kan ni kontakta ordförande via mail evurut@kth.se eller skriva till Eva-Rut Lindberg, Järkvissle 204, 860 41 LIDEN.

Övrig medlemsinformation

Detta år har vi inte haft möjlighet att följa upp vilka som har betalat medlemsavgift eller inte. Vi bifogar därför ett inbetalningskort till alla medlemmar i detta utskick. Om du redan har betalat årsavgiften ber vi dig att bortse från inbetalningskortet. Det är dock inget som hindrar att du redan nu betalar in nästa års avgift... Uppge alltid vilket år som avses! Medlemsavgiften för 2013 är, liksom föregående år, 225 kr. Plusgironumret är 497 85 64-5 för dig som använder dig av elektronisk överföring.

Från och till får vi information om kurser och workshops både i Sverige och i utlandet. För att snabbt få ut information om detta samt annat som kan vara av intresse mellan brevtuskicken är vi tacksamma om vi kan få aktuella e-postadresser till er som har tillgång till internet. Den sändlista som finns behöver uppdateras då många adresser är inaktuella vilket medför att ett antal mail studsar vid utskick. Skicka därför dina korrekta kontaktuppgifter till Fred Andersson på mailadressen: fred.ove.andersson@gmail.com